

BESLUT

SB 478/09

2009-06-08

Dnr: 1291, 1301
och 1302/08-30**SAKEN**

P3 Star, P3, 2008-11-16, kl.14.03–16.00, en lyssnartävling; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget kritiseras men frias. Granskningsnämnden anser att det brister i förhållande till kravet på opartiskhet.

INSLAGET

Programmet inleddes med att programledaren sa bland annat följande:

Hej och välkommen till *P3 Star* som i dag ska handla om rasism. I november duggar demonstrationerna och fackeltågen tätt. 'Vad ska vi göra? Krossa rasismen'. Men vad är det man protesterar emot? Det är ju inte precis Nazityskland vi lever i längre. USA har valt sin första svarta president och på nyheterna sägs det att rasismen har spelat ut sin roll. [...] *P3 Star* tar tempen på rasismen i Sverige – november 2008. Vi har bjudit hit en expert på mångfaldsfrågor och varit ute på stan och letat efter berättelser om rasism.

I programmet intervjuades NN, sakkunnig i mångfalds- och jämställdhetsfrågor vid fackförbundet Unionen, som enligt programledaren hade jobbat länge på olika sätt mot rasism. NN sa bland annat att hon själv hade utsatts för rasism men att det var känslan av att inte veta om man hade blivit utsatt för rasism eller inte som var besvärligast. Programledaren sa bland annat följande:

Vardagsrasism, det är sånt som pågår runt omkring oss hela tiden. Nedlåtande kommentarer, misstänksamma blickar och hotfulla ord kan lämna rätt jobbiga tankar och känslor efter sig. I dag har *P3 Star* träffat ungdomar från Göteborg som fått berätta vad de varit med om.

Därefter intervjuades ett antal unga människor som berättade om olika situationer där de fått höra nedlåtande kommentarer.

I programmets andra timme förekom en lyssnartävling som gick under rubriken "Fröken Universe" där Miss Italien utmanades av Miss Sierra Leone. Programledaren ställde bland annat följande fråga till tävlingsdeltagarna: "Dagens program har handlat om rasism faktiskt. [...] Ett rasistiskt parti gjorde enorma valframgångar 2006 och då i framför allt..." Miss Italien svarade: "Sverigedemokraterna." Programledaren sa: "Ja, det var ju det jag tänkte fråga efter. Vad heter det här rasistiska partiet? Det var rätt. Sverigedemokraterna gjorde, tyvärr får jag väl säga, väldigt stora framgångar i senaste valet." Därefter följde frågor om Kristallnatten, Förintelsen och folkmordet i Rwanda.

ANMÄLNINGAR

Tre anmälningar har kommit in mot tävlingsinslaget. Anmälarna är kritiska till att programledaren kallade Sverigedemokraterna för ett rasistiskt parti och att hon beklagade sig över partiets framgångar i valet 2006.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslaget inte strider mot kravet på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

P3 Star är ett program för ungdomar mellan 13 och 19 år vilket utgår från deras perspektiv och vardag. Den aktuella söndagen handlade *P3 Star* om rasism och ett antal ungdomar fick berätta om sina upplevelser då de utsatts för rasism i sin vardag.

I *P3 Star* ingår alltid en tävling. I denna möter de medverkande varandra i en telefondeuell. Tävlingen är en slags nutidsorientering och har en lekfull och associativ form som anknyter till veckans tema. Tävlingsmomentet i programmet är i och för sig inte direktsänt, utan de medverkande rings upp av redaktionen. Eftersom det är en tävling med personer på telefon, spelas dock hela sändningen in i ett sammanhang och har således stora likheter med en direktsändning.

När det gäller frågan om huruvida det var sakligt att i tävlingen kalla Sverigedemokraterna för ett rasistiskt parti vill SR framföra följande. *P3 Star* är ett program av och med unga människor som vänder sig till en ung publik. Språkbruket är följaktligen ungdomligt. Intervjuerna med ungdomarna i programmets första timma ger en tydlig bild av att ordet rasism används som en fullvärdig synonym till främlingsfientlighet bland dessa unga. Det är dessutom nästan uteslutande ordet rasism som anges för situationer i vardagen som av andra kanske skulle beskrivas som främlingsfientliga. Ordet rasism brukas således i en vidare mening än den strikt vetenskapliga definitionen. Nationalencyklopedin ger också stöd för denna användning.

Under definitionen av rasism anges följande: ”Även åsikter och handlingar som inte i alla avseenden motsvarar definitionen ovan kan med viss rätt benämnas rasism, när det rör sig om allmän motvilja mot medlemmar av grupper som definieras genom fysiska, kulturella eller beteendemässiga karakteristika, utan hänsyn till enskilda gruppmedlemmars individuella särdrag. [...]”

Granskningsnämnden har i tidigare beslut med hänvisning till Sverigedemokraternas principprogram accepterat att partiet kallas främlingsfientligt och företrädare för partiet har själva uttryckt att organisationen är invandringskritisk. Även om partiet numera tar avstånd från rasism finns fortfarande rasistiska strömningar kvar inom organisationen, vilket P1-programmet *Kalibers* rapportering den senaste tiden har visat. Mot bakgrund av vad som ovan anförts kan, enligt SR, beteckningen rasistiskt accepteras i det aktuella sammanhanget.

Vad avser programledarens uttalande om Sverigedemokraternas framgångar i valet 2006 anser SR att lämpligheten i att använda ordet ”tyvärr” kan diskuteras. Med beaktande av att uttalandet skedde inom ramen för en situation lik en direktsändning samt att programmet hade handlat om rasism, något som programföretaget med hänvisning till den så kallade demokrati-bestämmelsen ska ta avstånd från, menar bolaget emellertid att det inte ska anses så allvarligt att det strider mot bestämmelsen om opartiskhet i sändningstillståndet.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska bedriva programverksamheten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (6 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt Granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Vid prövningen i ärendet aktualiseras även den så kallade demokrati-bestämmelsen i 6 kap. 1 § radio- och TV-lagen. Enligt denna ska programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer samt principen om allas lika värde och den enskildes frihet och värdighet. Bestämmelsen innebär bland annat att programföretagen kan ta avstånd från eller bemöta diskriminerande eller rasistiska uttalanden och

verka för att rasistiska fördomar bekämpas utan att komma i konflikt med kravet på opartiskhet.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar inledningsvis att det av Sverigedemokraternas principprogram framgår att en grundläggande princip för partiets politik är den nationalistiska principen, vilken i sin ideala form innebär att samhället är befolkningsmässigt homogent. Där framgår också att Sverigedemokraterna förespråkar en restriktiv invandringspolitik och att det pluralistiska samhället har medfört ett allvarligt hot mot den svenska nationen och dess homogena sammansättning. Nämnden har i flera tidigare avgöranden funnit att det mot bakgrund av Sverigedemokraternas principprogram inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet att beskriva partiet som främlingsfientligt.

Granskningsnämnden konstaterar vidare att rasism är ett begrepp som utifrån en strikt tolkning i huvudsak har beskrivits som en föreställning om att människan, utifrån olika biologiska egenskaper och skillnader, är indelad i olika distinkta raser där vissa raser anses vara mer värdefulla än andra. Begreppet rasism har i vissa fall kommit att användas som synonym till begreppet främlingsfientlighet som kan definieras som ett avståndstagande till eller missaktning mot enskilda personer eller en grupp av personer baserad på främst kulturella, men även etniska eller nationella skäl.

Mot bakgrund av den hittills vedertagna innebörden av begreppet rasism kan lämpligheten av att använda beskrivningen ”rasistiskt parti” om Sverigedemokraterna enligt nämnden diskuteras. I det aktuella programmet användes emellertid begreppet rasism av såväl programledare som intervjuade på ett sådant sätt som enligt nämndens mening måste ses som synonymt med främlingsfientlighet. Med beaktande av detta kan nämnden inte finna att beskrivningen av Sverigedemokraterna som ett ”rasistiskt parti” i det aktuella sammanhanget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Programledarens uttalande om Sverigedemokraternas framgångar i valet 2006 var värderande och brast enligt nämnden i förhållande till kravet på opartiskhet. Med beaktande av Sverigedemokraternas principprogram och den del av demokratibestämmelsen som avser principen om allas lika värde, anser dock nämnden att bristen inte var så allvarlig att den strider mot kravet på opartiskhet i SR:s sändningstillstånd.

Detta beslut har fattats av Kerstin Calissendorff (skiljaktig), Jan-Erik Billinger, Maria Edström, Olle Lidbom (skiljaktig), Annika Åhnberg (skiljaktig), Henrik Jermsten och Nina Wormbs efter föredragning av Tarek Touma.

På Granskningsnämndens vägnar

Kerstin Calissendorff

Tarek Touma

SKILJAKTIG MENING

Ledamöterna Kerstin Calissendorff, Olle Lidbom och Annika Åhnberg var skiljaktiga. Enligt deras mening borde beslutet i sista stycket under Granskningsnämndens bedömning ha följande lydelse.

Programledarens uttalande om Sverigedemokraternas framgångar i valet 2006 var visserligen värderande men kan enligt nämnden, med beaktande av Sverigedemokraternas principprogram och den del av demokrati-bestämmelsen som avser principen om allas lika värde, inte anses vara oförenligt med kravet på opartiskhet i SR:s sändningstillstånd.